

МАРШ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ (ГІМН)

*Зродились ми великої години
З пожеж війни і з полум'я вогнів,
Плакав нас біль по втраті України,
Кормив нас гніт і гнів на ворогів.*

*І ось ідемо в бою життєвому,
Тверді, міцні, незламні, мов граніт,
Бо плач не дав свободи ще нікому,
А хто борець, той здобуває світ.*

*Не хочемо ні слави, ні заплати,
Заплатою нам розкіш боротьби,
Солодше нам у бою умирати,
Як жити в пугах, мов німі раби.*

*Доволі нам руїни і незгоди,
Не сміє брат на брата йти у бій,
Під синьо-жовтим прапором свободи
З'єднаєм весь великий нарід свій.*

*Велику правду, для усіх єдину,
Наш гордий клич народові несе:
Батьківщині будь вірний до загину,
Нам Україна вище понад все!*

*Веде нас в бій борців упавших слава,
Для нас закон найвищий та наказ –
Соборна Українська Держава,
Вільна, міцна, від Тиси по Кавказ!*

І. З ВІКІВ КРОВІ І БОРОТЬБИ

(Націоналізм в історії)

Почуття націоналізму живе в кожному повноцінному народі, воно властиве кожній нормально вихованій і розвиненій людині. Ідея українського націоналізму визріла з самого буття української нації, її історії. Вона згуртувала українців розумінням єдності живих, мертвих і ненароджених поколінь, зв'язаних спільністю походження, мови, історії, культури, території і, головне, «тою містичною силою, котра зветься волею до життя, волею творити окрему одиницю між расами», – як каже визначний ідеолог націоналізму Дмитро Донцов.

Націоналістичний рух завжди виходить з потреб Нації, він скерований на захист її природних інтересів, на гідне утвердження Національної Ідеї в світі. Бо кожен народ на землі зумів зберегти себе, захистити тільки завдяки почуттю націоналізму, що завжди робило його сильним, здатним створити і розбудувати свою національну державу як гарант стабільності і міцності народу.

Ідея української Нації зродилася в давні віки Київської Русі. Тоді українцями була створена величезна і могутня держава на Сході Європи, яка підкорила собі багато інших народів. Її лицарський дух, висока культура, християнські ідеї, що в той час поширюються на нашій землі, витворили той незнищенний, колосальний фундамент духовності нашої нації, який формував її обличчя, боронив перед чужинцями протягом віків. Хозари і печеніги, половці і татари, тисячні орди жорстоких кочівників переходили через нашу землю, палили і нищили її, але не змогли змінити національної вдачі українця, не змогли викоринити з його душі найсвятішого: вірності роду, Національній Ідеї.

Ця перша українська держава постала на грані двох світів: Європи і Азії, християнського світу і поганського, мусульманського. Відтоді Україна виконує свою місію: стояти на межі європейської цивілізації і хрестом і мечем боронити її, заступати дорогу силам дикої Азії. Це – призначення України.

Заволодівши величезними територіями, Київська Русь була тоді найбільшою державою в Європі, українські князі не зуміли виробити чіткої системи престолонаслідування і державоуправління. Тому невдовзі в країні почалися міжусобні війни, запанували розбрат і розлад, або, як каже літописець, «крамоли і котори» заповнили руську землю. Окремі князівські династії почали вести політику відокремлення на своїх віддалених від Києва землях. Так простір поглинув державницькі спроби київських князів. Вже тоді намітилися ті нові центри, навколо яких згуртувалися землі майбутніх нових країн. Полоцьке князівство стало осередком Білорусі, Новгород – купецької республіки на Півночі, Суздаль і Володимир – пізнішої Московщини, найбільшого і найзатятішого ворога Української Держави. Так самі українські князі і ті переселенці, що йшли на Північний Схід колонізувати дикі землі, породили найлютішого противника України. Змішуючись з місцевим угро-фінським населенням (черемса, мурома, чудь, меря, весь) і поступово втрачаючи органічну культурну і політичну єдність зі своєю далекою Батьківщиною, вони ставали чужими їй. На жаль, цей колонізаційний прорив у глибини Азії не був настільки ефективним, щоб переіменувати духовність її народів і утвердити там ідею Христа. Культура і дух українців розчинилися в безмежно рабській і тупо-жорстокій психології угро-фінських племен. І незабаром, особливо після татарського панування, у час Золотої Орди сформувалася на тих землях чисто азійська держава, перейнята впертою ненавистю до Європи, її культури, – Московщина, потім Російська імперія.

Як відомо, могутню князівську династію у Києві, що згуртувала Русь, створили варяги, відважні лицарі зі Скандинавії. Саме з втратою духу войовничості і дисципліни варягів-вікінгів пов'язують послаблення давньої української держави. Великий український поет-націоналіст ХХ ст. Євген Маланюк, оглядаючи роздвібненість і слабкість України в трагічний час Батия, писав:

*Коли ж чорною хмарою сунула Азія,
Табунами і гарбами рушила татарва –
Не єдиний варязький стяг, а численні стяжі
Димний вітер жорстокого бою хитав і рвав.*

Найчорнішою сторінкою в давній українській історії стала ця татарська навала середини ХІІІ ст. Українська земля спливла кров'ю. Та страшна руїна, що прийшла з глибин поганської Азії, по суті, катастрофічно визначила всю нашу подальшу історію, спрямувавши її на манівці рабства і покори. Тоді було підірвано самі основи існування Нації: під корінь знищено систему молодого української держави, майже повністю вигублено головних носіїв державної і національної гідності – князів і бояр, їх переслідували і вбивали з навмисною жорстокістю, розуміючи, що саме вони творять хребет Нації, її культуру. Тоді ж, внаслідок небачених знущань і принижень, в українському народі, серед значної його частини було піднято почуття національної гордості, честі і мужності. У ті часи вперше на нашій землі з'явилася така категорія людей, яка вважала за можливе зректися національних традицій, лиш би мати змогу тихо собі орати і сіяти під чужим мечем і владою. З'явилися оті «татарські люди», як називає їх літописець, яким байдужими були воля і честь, слава і сила далеких предків. Лиш би спокійно і сито жити і дітей плодити, таких же рабів, як і їх поганьблені історією батьки...

Ця немічність характеру супроводжує нас віками. Всі ті «бродники» і «болоховці» в Литовську добу, підпанки-перевертні – за Польщі, те «варшавське сміття», «грязь Москви», «німії, подлії раби», – як називав їх великий Т. Шевченко, – запоганили всю нашу історію своїм плазунством і лакейством пред чужинцями. «Малороси» – таке завершене визначення одержали в Московську добу ті, хто зрікається всього рідного, хто назавжди втратив дух лицарства, почуття особистої і національної гідності, хто встидається навіть своєї мови. «Татарські люди»...

Якою жорстокою та нищівною не була татарська руїна, все ж вона не зуміла заламати до кінця національного характеру українців. Виснажене героїчним опором українського народу, нечисленне татарське військо не змогло перемогти нас остаточно,

не змогло й продовжувати свою війну проти Європи. На Заході України, в Галичині і Волині, поступово змицнюється на уламках колишньої Київської Русі Галицько-Волинська князівська, потім королівська, держава. Вона проіснувала ще 100 років, до 1340 р., коли помер останній галицький князь, бездітний Юрій-Болеслав. Скориставшись з цього, його родич – польський король Казимир III Великий ввів свої війська в Галичину. Якийсь час боярство ще пробувало організувати боротьбу проти нього, але внутрішній розлад і деморалізація не дозволили йому повести її успішно. Так перестала існувати остання українська держава княжої доби.

На більшій території України, на Волині, Поліссі, Київщині, Поділлі і Сіверщині залишки князів і бояр ще пробували підняти національний дух народу протягом тих же ста років. Але в умовах страшного занепаду і постійних наскоків татар їхні зусилля були марними. До кінця XIV ст. ці землі України перейшли під владу Литви.

Маленький, але завзятий литовський народ зумів витворити на той час загартовану в запеклій боротьбі з німецькими хрестоносцями, войовничу лицарсько-князівську верству, що принесла велику славу своїй країні. Одне за одним підкоряли литовці князівства Білорусі і України. Часто їхнє просування на Південь було мирним, шляхом династичних шлюбів і союзів. Тому й перехід під владу Литви залишився в нашій історичній пам'яті як явище досить спокійне і не вороже. Тим більше, що литовські князі завжди і послідовно виступали проти татарського панування і врешті зуміли згуртувати українських князів і народ на боротьбу проти ненависного ярма.

1363 року литовський князь Ольгерд розбив татар на Синіх Водах, на Поділлі, і скоро остаточно закріпив своє володіння Україною. У **XIV ст.** в залежність від молдавських володарів потрапляє Буковинська земля. Таким чином відтоді не залишилося жодного клаптика української землі, де б існувала українська влада.

Литовський період в історії України характеризується значною стабілізацією її внутрішнього життя. Поступово скріпилися українські аристократичні роди – князі і бояри, почали активно розвиватися міста, переживало піднесення народне господарство. Особливо виділяються Волинь і Галичина – найбільш віддалені

від загрозового степу землі. Так як литовські князі не порушували законів Руської землі, її звичаїв і культури, не виступали проти православної церкви, часом самі приймали нашу віру, і врешті визнали давню українську мову державною, панівною у своїй країні, то на цю добу припадає час нагромадження культурно-духовних сил українського народу. «Старовини не рухаємо, новини не вводимо» – було їх гасло. Визнаючи права українських князів і православної церкви, все ж Литовська держава залишилася чужою інтересам українського народу, України. Щораз виразніше це почало проявлятися після першої, Кревської, унії з Польщею в **1385 р.**, коли литовський князь Ягайло був обраний польським королем. Відтак литовська верхівка все більше набирала пропольського характеру.

Хоч як були ще німецькі українські князі і бояри, вони-таки здобулися виступити проти литовської влади тоді, коли відчували тиск на православну церкву і свої права. На той час вже було багато таких литовських князів, які повністю або частково зукраїнізувалися, живучи на Україні. Таким був і брат Ягайла – Свідригайло. Навколо нього й об'єдналися православні українські князі у боротьбі за свою самостійність. У 1430-х роках спалахнуло велике повстання на Україні і Білорусі, очолене Свідригайлом. Однак завершилося воно поразкою від спільних польсько-литовських військ і остаточним закріпленням в Литві пропольської партії князів.

На кінець XV ст. Литовська держава, розкладена підступною політикою Польщі, яка робила все, щоб її спочатку знекровити, а потім підім'яти, знесилена. Вона вже не здатна була боронити свої південні кордони, як то було в часи славного князя Вітовта. Це відразу відчували кримські татари, які в союзі з Москвою, своїм духовним азійським побратимом, розпочинають активну війну проти Литви. Найбільше терпить від цього український народ. Практично вся територія України зазнає тоді страшних татарських спустошень. Горить Київ. Ці обставини стають причиною вибуху останнього повстання українських князів за свою незалежність. Це сталося на початку XVI ст. під керівництвом князя Михайла Глинського. Але й це повстання закінчилося розгромом. Так ніби було підведено підсумок змаганням старої української аристокра-

тії за самостійність. Надалі вона вже була неспроможна вести самостійницьку політику, боротися за національні ідеали. Наступні десятиліття – це роки послідовного, холуйського переходу князів і бояр в іншу культуру, спочатку – литовсько-польську, потім – польську. Але це вже був час – XVI ст. – коли на історичну арену виходила нова верства національних героїв – козацтво.

У степовому порубіжжі віддавна, ще у XIV–XV ст., формувалися ватаги відважних лицарів пригод, що мужньо боронили свій край. Ця земля була головною ареною відвічного протистояння двох ворожих світів: християнства та ісламу. Кочівники Криму стали тоді найнебезпечнішим ворогом українського народу. Слово «ясир» – страшним символом тієї доби.

Козацька епоха – це найгероїчніший, найславніший період в історії України. Тоді проявилися найшляхетніші риси вдачі українців: лицарство і войовничість, зречність і посвята. Українці досягнули, здавалося б, не досяжне: на кін світової історії знову повернувся в новій іпостасі великий східнослов'янський народ. І з'явився він в блиску своєї сили і героїзму, у безприкладному пориві до свободи і нового утвердження власної Національної Ідеї. Переїнявши традиції боротьби від старої аристократії, козаки невдовзі, за півтора століття своєї діяльності, зуміли вибороти під проводом Богдана Хмельницького самостійну козацьку українську державу. Символічно, що організаторами і натхненниками перших їхніх походів проти татар стають представники шляхти (боярства) і князівських родів: О. Дашкевич, П. Лянцкоронський, Б. Претвич, князі Заславський, Збараський, Ружинський і знаменитий Дмитро Байда-Вишневецький, з ім'ям якого пов'язані великі звитяги козаків, що отримали міжнародний розголос, чії дії прозвучали грізним нагадуванням всім про шалено-героїчний дух нових лицарів честі і шаблі. З того часу почуття нескореності опановує молоду козацьку верству, котра стає єдиним оборонцем українського народу.

Визначальною, фатальною подією в історії України стала **Люблінська унія**, підписана **1569 року** між Польщею і Великим Литовським князівством. З одного боку, вона ніби-то формально закріплювала єдність цих двох держав, яка реально по-

ступово здійснювалася протягом попередніх 184-х років, від часу Кревської унії – 1385 р. З другого боку, виявилася вона хитрою маніпуляцією поляків, котрі фактично позбавили впливу литовську знать, що мала самостійницькі позиції, і безпідставно привласнили своїй короні українські землі. Так було відкрито широке поле дії експансії ненажерливої польської шляхти, що тисячами посунула на Схід, у той «єдиний рай на світі», як називала вона Україну, відкривши фантастичні багатства цієї родючої землі і її працелюбного народу.

Відтоді почався новий етап боротьби українського народу у його національному протистоянні польській агресії. На відміну від Литви, Польща прийшла на українську землю зі своєю войовничою ідеєю панування, з переконанням про свою національну і культурну вищість. Тому її просування на Схід було підсилюване незмінним прагненням стерти з лиця землі, перемінити чужу, українську культуру, українську національну особливість. Цю величезну загрозу для свого майбутнього існування відразу відчували всі верстви українського суспільства: князі, духовенство, шляхта, міщани. І тому всі разом взялися за організацію національної оборони. У багатьох містах: Львів, Остріг, Луцьк, Перемишль, Брест, Люблін, Дрогобич, потім Київ (1615 р.), створюються церковні братства. Братства займаються культурно-освітньою діяльністю, при них діють друкарні, школи, влаштовані за тогочасними європейськими зразками. Так плекається нова інтелігенція – носій і творець національних ідеалів та вартостей. Все це надзвичайно зміцнює почуття національної самосвідомості серед українців. Підкріплений козацькою військовою силою, український національний рух набрав незабаром гігантських масштабів і, врешті, перевернув співвідношення політичних сил у всій Східній Європі.

Козацька доба – це потоки крові, пролиті за волю, це надлюдські потуги виснажливої боротьби. Д. Донцов з захопленням так говорить про неї: «Різномірні постаті зродила та доба – позитивні і негативні. Але який в тім усім був, – кажуть французи, – грандер, яка велич, який шляхетний стиль життя! Все там було великого формату – і почування, і характери. Нічого дріб'язкового, простацького, нічого з дрібноміщанського ідеалу особистого добробуту. Все – іс-